

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามทวงถามหนี้

ในบทนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ที่มา วิวัฒนาการ และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการติดตามทวงถามหนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานและทำความเข้าใจในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการติดตามทวงถามหนี้ของเจ้าหนี้และผู้ทวงถามหนี้ ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมาย ที่มา และวิวัฒนาการของการติดตามทวงถามหนี้

2.1.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับหนี้

หนี้(Obligation) คือ นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่าย ขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” มีสิทธิที่จะบังคับอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่า “ลูกหนี้” ให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใด ๆ แก่ตนได้¹ โดยบ่อเกิดแห่งหนี้ นั้น จะมีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1.)เกิดจากนิติกรรม และสัญญา และ 2.)เกิดจากนิติเหตุ เช่น ลากมิควรได้ ละเมิด เป็นต้น และสำหรับประเภทของหนี้ นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.) หนี้ในระบบ คือ² หนี้ที่ลูกหนี้ทำสัญญากับเจ้าหนี้ซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือธนาคาร ที่มีกฎหมายรับรองและควบคุม ซึ่งกฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไข และข้อบังคับต่าง ๆ ของหนี้ในระบบ นั้นจะมีความเป็นธรรม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหาเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ ก็เกิดขึ้นก็มีขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการตามกฎหมายแบบชัดเจนและตรงไปตรงมา

2.) หนี้นอกระบบ คือ³ หนี้เงินกู้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกันเองในระหว่างประชาชน โดยไม่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยที่

¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. “หนี้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.royin.go.th/dictionary/>. [2563, 15 มกราคม].

² วนิตา โขชลตลอด. (2554). การเป็นหนี้นอกระบบของพนักงาน : กรณีศึกษา นิคมสวนอุตสาหกรรม เครือสหพัฒนศรีราชา จังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า 12-13.

³ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). บทความวิชาการ ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-076.pdf>. [2563, 6 มิถุนายน].

เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทั้งยังรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้ยืมสินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมเงิน⁴

นอกเหนือจากความหมายของหนี้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว นักกฎหมายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มีแนวคิดและให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า “หนี้” ไว้ดังต่อไปนี้

ชัคเตอร์ (Schuster) ให้คำจำกัดความว่า “หนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิแก่บุคคลหนึ่งที่จะเรียกร้องให้บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ ซึ่งยอมรับว่าก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย”⁵

ซูล ลิทวินอฟ (Saul Litvinoff) ได้ให้คำจำกัดความว่า “หนี้หมายถึงความผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคลสองคน คนหนึ่งคือเจ้าหนี้ มีสิทธิเรียกร้องสิ่งที่จะต้องกระทำเพื่อชำระหนี้บางอย่างเอาจากอีกคนหนึ่งคือลูกหนี้”⁶

พานิเยล (Planiol) ได้ให้ความเห็นว่า “หนี้คือความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งมองได้ 2 ด้าน คือ มองทางฝ่ายเจ้าหนี้ก็เป็นในเชิงรุก คือเป็นสิทธิหรือเป็นเครดิต แต่ถ้ามองทางฝ่ายลูกหนี้ก็เป็นในเชิงรับ คือ เป็นหนี้”⁷

Howe กล่าวว่า “หนี้คือความผูกพันในกฎหมาย ทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่จะได้ประโยชน์มีสิทธิขอให้บังคับชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และในการนั้นยอมรับร้องขออำนาจศาลของบ้านเมืองช่วยบังคับได้”⁸

Wheaton กล่าวว่า “หนี้ที่มีผลผูกพันในกฎหมาย ย่อมทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องเรียกร้องบังคับได้ในศาลหลวง อีกนัยหนึ่ง เป็นพันธกรณีผูกพันลูกหนี้”⁹

เทอร์รี่ (Terry) กล่าวว่า “หนี้คือนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายต่ออีกฝ่ายหนึ่ง”¹⁰

⁴ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *บทความวิชาการ ปัญหาหนี้ในระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-076.pdf>. [2563 , 6 มิถุนายน].

⁵ โสภณ รัตนานกร. (2539). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้*. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ. หน้า 22.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

⁷ สุนทร มณีสวัสดิ์. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 19.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์ ได้ให้คำจำกัดความอย่างกว้าง ๆ ของคำว่า “หนี้” ว่า “หนี้หมายถึงความสัมพันธ์ในทางกฎหมาย หรือนิติสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ ทรงสิทธิที่จะเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าลูกหนี้ชำระหนี้”¹¹

ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความหมายของคำว่าหนี้ไว้ว่า “หนี้คือความผูกพันที่มีผลในทางกฎหมาย ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำหรืองดเว้นหรือส่งมอบทรัพย์สินจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้”¹²

ศาสตราจารย์จืด เศรษฐบุตร ได้อธิบายเกี่ยวกับคำว่าหนี้ไว้ว่า “หนี้เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องกระทำนั้น เรียกว่า “ลูกหนี้” ส่วนฝ่ายที่ได้รับผลจากการกระทำนั้นเรียกว่า “เจ้าหนี้” ซึ่งการกระทำนั้นแยกออกเป็นสามส่วนได้แก่ 1.) การกระทำ 2.) การกระทำโดยการละเว้นการกระทำ และ 3.) การทำการโอนทรัพย์สิน”¹³

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสคติพันธุ์ ได้ให้ความหมายของคำว่าหนี้ไว้ว่า “ความสัมพันธ์ทางหนี้ หมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ และอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ โดยลูกหนี้มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้”¹⁴

อาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ได้กล่าวว่า “คำว่าหนี้ ถ้าพูดทางฝ่ายลูกหนี้ก็เป็นเรื่องของหน้าที่หรือภาระ ถ้าพูดทางฝ่ายเจ้าหนี้ ก็เป็นเรื่องของสิทธิเรียกร้องที่จะบังคับเอาแก่ผู้มีหน้าที่ซึ่งเป็นอีกฝ่ายหนึ่งได้”¹⁵

ศาสตราจารย์(พิเศษ)จรัญ ภัคศิษานกุล ได้กล่าวถึงผลแห่งหนี้ว่า “เมื่อมีหนี้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะจากมูลหนี้ชนิดใด ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันตามกฎหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งอยู่ใน

¹⁰ สุนทร มณีสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 19.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

¹² เสนีย์ ปราโมช. (2520). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ. หน้า 363.

¹³ จืด เศรษฐบุตร. (2552). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 21.

¹⁴ ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสคติพันธุ์. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้)*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 31.

¹⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2542). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 20.

ฐานะเป็นเจ้าของ มีสิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นลูกหนี้ปฏิบัติชำระหนี้ให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อความแห่งหนี้ ส่วนลูกหนี้ก็มีหนี้หรือหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องเช่นกัน”¹⁶

ภักธศักดิ์ วรรณแสง ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับผลแห่งหนี้ว่า “เมื่อหนี้มีผลตามกฎหมายแล้ว เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ เมื่อหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดหากลูกหนี้ไม่ชำระหรือชำระไม่ถูกต้องตรงตามมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้หรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้”¹⁷

เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า “หนี้” และแนวคิดต่าง ๆ ของนักกฎหมายทั้งชาวไทยและต่างประเทศจะเห็นได้ว่า เมื่อลูกหนี้ได้ก่อหนี้ขึ้นแล้ว ลูกหนี้อย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ดังนั้นเมื่อลูกหนี้ไม่กระทำการตามหน้าที่ของตนคือการไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิที่จะติดตามทวงถามหนี้เอาจากลูกหนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้

สำหรับหนี้ที่จะกล่าวถึงในสารนิพนธ์เล่มนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้เงินที่เกิดจากนิติกรรมและสัญญา (สัญญากู้ยืมเงิน) ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 149 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “นิติกรรม” ไว้ว่า คือ การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครโดยมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ¹⁸ ส่วนสัญญานั้น ถือว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดจากการแสดงเจตนาสอดคล้องกันของบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป โดยมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้คำเสนอ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้คำสนองรับคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน และเป็นข้อตกลงที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้น มีผลผูกพันคู่สัญญา ซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญา หรือบอกเลิกสัญญา หรือเรียกค่าเสียหายได้ แล้วแต่กรณี และประเภทของสัญญานั้น ๆ ซึ่งการที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีคำเสนอ และคำสนองถูกต้องตรงกันนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงปลงใจที่จะกระทำการนั้น ๆ ด้วยความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายเอง

สัญญากู้ยืมเงิน คือ “สัญญาที่ยืมใช้สิ่งเปลือง” ประเภทหนึ่ง กล่าวคือ สัญญาที่ผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน(เงิน)ชนิดใช้ไปสิ้นไปเป็นปริมาณมีกำหนดค่าให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สิน(เงิน) เป็นประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น ซึ่ง

¹⁶ จรัญ ภักดีธนากุล. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พลสยาม พรินติ้ง. หน้า 16.

¹⁷ ภักธศักดิ์ วรรณแสง. (2554). หลักกฎหมายหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 23.

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 149.

สัญญาข้อมบริบูรณ์เมื่อส่งมอบทรัพย์สิน(เงิน)ที่ยืม¹⁹ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาที่ไม่มีแบบตามกฎหมาย เพียงแต่มีการส่งมอบกันก็สมบูรณ์แล้ว เป็นการโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในเงินที่กู้ยืม ผู้กู้ยืมไม่จำเป็นต้องคืนเงินส่วนที่ยืมไป (ธนบัตรใบนั้น ๆ หรือเหรียญเหรียญนั้น ๆ ที่ยืมไป) จะเอาเงินจากที่ใดมาคืนก็ได้ แต่ต้องเป็นเงินที่เท่ากับจำนวนที่ได้ยืมไปนั่นเอง หรือในบางกรณีอาจตกลงคืนกันเป็นทรัพย์สินหรือสิ่งของอย่างอื่นแทนก็ได้ แต่ถึงแม้ว่าจะไม่มีแบบกำหนดไว้สำหรับสัญญากู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ขึ้นไปนั้น จะต้องมิหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ผู้ให้ยืมจึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้²⁰

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “หนี้เงิน” ก็คือการที่ฝ่ายหนึ่ง ยืมเงินจากอีกฝ่ายหนึ่งไป ซึ่งฝ่ายที่ยืมเงินนั้นเรียกว่า “ลูกหนี้” ส่วนฝ่ายที่ให้ยืมเงินนั้นจะเรียกว่า “เจ้าหนี้” โดยฝ่ายที่เป็นลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินที่ยืมไปคืน และหากลูกหนี้ไม่ยอมคืนเงินหรือคืนเงินไม่ครบ ฝ่ายเจ้าหนี้อาจมีสิทธิที่จะบังคับให้ลูกหนี้ให้นำเงินมาชำระคืนนั่นเอง

2.1.2 ความหมายของการติดตามทวงถามหนี้

คำว่า “การติดตามทวงถามหนี้” มิได้มีกฎหมายฉบับใดให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่มักจะพบเจोकำนี้ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งคำว่า “ทวงถาม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้น หมายความว่า “การถามปัญหาหรือเรื่องที่ติดค้างอยู่”²¹ ดังนั้นเมื่อลองพิจารณาจากความหมายของคำว่า “หนี้”, “หนี้เงิน”, “สัญญา”, “สัญญากู้ยืมเงิน” และ “ทวงถาม” มาประกอบกัน คำว่า “การติดตามทวงถามหนี้” จึงหมายความว่า การดำเนินการใด ๆ ของเจ้าหนี้หรือผู้ทวงถามหนี้โดยมีวัตถุประสงค์ให้ลูกหนี้ชำระหนี้กับเจ้าหนี้ ซึ่งในบางกรณีอาจเรียกว่า “การเร่งรัดหนี้สิน” หรือ “เรียกเก็บหนี้” ก็ได้²² และโดยอำนาจแห่งมูลหนี้นั้นเจ้าหนี้มีอำนาจที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้²³ ซึ่งการติดตามทวงถามหนี้นั้นมีอยู่ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ด้วยกัน²⁴ ดังต่อไปนี้

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 650.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 653.

²¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. “ทวงถาม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.royin.go.th/dictionary/>. [2563, 2 มิถุนายน].

²² นววิศ ศรีจันทร์งาม. (2558). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 7-8.

²³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 194.

²⁴ พิราญ วรศิลป์. (2560). *มาตรการบังคับทางอาญาตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 8-9.

1) การติดตามทวงถามหนี้โดยเจ้าหนี้ : คือกรณีที่ผู้ที่มีสถานะเป็นเจ้าหนี้โดยตรงใช้สิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายในการดำเนินการติดตามทวงถามหนี้ด้วยตนเอง เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับลูกหนี้ และหมายความรวมถึงกรณีที่ลูกจ้างของเจ้าหนี้เป็นผู้ดำเนินการติดตามทวงถามหนี้แทนเจ้าหนี้ด้วย เช่น กรณีธนาคารบางแห่งมีแผนกติดตามทวงถามหนี้เป็นของตนเอง และได้มอบหมายให้ลูกจ้างในธนาคารไปดำเนินการติดตามทวงถามหนี้กับลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ เป็นต้น

2) การติดตามทวงถามหนี้โดยบุคคลภายนอก : คือการติดตามทวงถามหนี้โดยที่ผู้ดำเนินการติดตามทวงถามหนี้ไม่ได้เป็นเจ้าหนี้โดยตรงของลูกหนี้ ซึ่งผู้ติดตามทวงถามหนี้กับลูกหนี้ไม่ได้เป็นคู่สัญญากันโดยตรง แต่เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับมอบอำนาจหรือได้รับมอบอำนาจช่วงจากเจ้าหนี้ให้มาดำเนินการติดตามทวงถามหนี้แทนเจ้าหนี้ เช่น กรณีธนาคารว่าจ้างบริษัทติดตามทวงถามหนี้ให้ดำเนินการติดตามทวงถามหนี้แทน เป็นต้น

2.1.3 ที่มาของการติดตามทวงถามหนี้

จากความหมายของการติดตามทวงถามหนี้ เมื่อฝ่ายลูกหนี้ไม่ชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้หรือชำระหนี้ไม่ตรงตามเงื่อนไขหรือเวลาที่เจ้าหนี้กำหนด ทำให้บรรดาเจ้าหนี้และผู้ติดตามทวงถามหนี้มีความจำเป็นต้องคิดหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนให้ครบถ้วนหรือให้ได้รับชำระหนี้มากที่สุด ทำให้มีธุรกิจปล่อยสินเชื่อและธุรกิจทวงหนี้เกิดขึ้นอย่างมากมาย ประกอบกับธุรกิจปล่อยสินเชื่อแต่ละแห่งย่อมแข่งขันกันให้ตนได้ลูกค้ามากที่สุด ส่งผลให้เงื่อนไขที่จะก่อหนี้ได้นั้นมีการอนุมัติสินเชื่อโดยใช้หลักเกณฑ์ที่ง่ายขึ้น มีช่องทางในการก่อหนี้มากขึ้นและทำได้โดยวิธีการที่ง่ายขึ้น ซึ่งสาเหตุที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ครบถ้วน หรือไม่ตรงตามกำหนดเวลานั้น อาจเกิดมาจากการอนุมัติสินเชื่อโดยเงื่อนไขที่ง่าย เช่น ให้วงเงิน 5 เท่าของเงินเดือน (จะเอาที่ไหนมาจ่ายคืนในเมื่ออนุมัติถึง 5 เท่า ของรายได้) เป็นต้น หรืออาจเกิดจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เรียกว่า “รายกระจุก จนกระจาย” หรือเกิดจากสภาพสังคมในลักษณะของวัตถุนิยม(ความสุขทางกายที่ได้จากวัตถุมากกว่าความสุขทางใจ) ที่มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง เช่น แข่งกันมีบ้าน มีรถ ฯลฯ โดยที่ไม่คำนึงถึงกำลังและความสามารถของตน²⁵ หรือด้วยนิสัยการใช้เงินหรือการบริหารจัดการเงินที่ไม่ดีของคนส่วนใหญ่ที่ค่อนข้างจะใช้เงินเกินตัว ทำให้ไม่มีเงินจะชำระหนี้หรือลูกหนี้บางรายจงใจไม่ชำระหนี้ภายหลังจากที่ได้ก่อหนี้ ย่อมส่งผลให้ฝ่ายเจ้าหนี้หรือผู้ทวงถามหนี้ที่มีความจำเป็นต้องคิดหาวิธีการต่าง ๆ ในการติดตามทวงถามหนี้ เพื่อที่จะให้ได้รับชำระหนี้คืนจากลูกหนี้

²⁵ วณวรรษา พินิจโรคากร ,วีระชาติ นิมมอนงค์. (2560). การศึกษาหลักคำสอนในการละการยึดติดวัตถุนิยมเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ 13 ฉบับพิเศษ เล่ม 2*. หน้า 237-248. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://gjn.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/05/021-ณวรรษา-พินิจโรคากร.pdf>. [2563, 2 มิถุนายน].

ในอดีตที่ผ่านมา เจ้าหนี้หรือผู้ติดตามทวงถามหนี้หลาย ๆ รายใช้วิธีการในการติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสม ละเมิดต่อกฎหมาย และรุนแรงเกินไป เช่น ข่มขู่ คุกคาม ทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นการกระทำของเจ้าหนี้นอกระบบ และถึงแม้ว่าหนี้ในระบบนั้นจะมีกฎหมายรองรับและควบคุม ประกอบกับมีกฎหมาย กติกา เงื่อนไข และข้อบังคับต่าง ๆ ที่แน่นอนและชัดเจนกว่าหนี้นอกระบบก็ตาม แต่คนส่วนใหญ่ก็จะก่อหนี้ในประเภทหนี้นอกระบบเสียมากกว่า เพราะด้วยความไม่แน่นอนชัดเจนในเรื่องของกฎหมายที่จะรองรับและควบคุม กฎเกณฑ์ กติกา เงื่อนไข และข้อบังคับต่าง ๆ นี้เอง การกู้เงินจากเจ้าหนี้นอกระบบจึงมักจะได้เงินมาง่ายกว่า และเมื่อมีหนี้นอกระบบเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลให้มีการติดตามทวงถามหนี้ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นมากตามไปด้วย จึงทำให้มีพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 เกิดขึ้นมา เพื่อที่จะคุ้มครองลูกหนี้ที่ถูกติดตามทวงถามหนี้ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้นให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น แต่กลับกลายเป็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้นั้นได้กำหนดวิธีการติดตามทวงถามหนี้ที่จำกัดสิทธิต่าง ๆ ของเจ้าหนี้มากเกินไป ส่งผลให้เจ้าหนี้และผู้ทวงถามหนี้ที่มีได้ทวงหนี้ด้วยวิธีการที่โหดร้ายได้รับผลกระทบไปด้วย เพราะพระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลายช่องทางที่ส่งเสริมให้ลูกหนี้มีช่องทางที่จะหลีกเลี่ยงหนี้ไม่ชำระหนี้ได้

2.1.4 วิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ในประเทศไทย

กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ในอดีตจะมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิของฝ่ายเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้คืน โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีการติดตามทวงถามหนี้นั้นมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว คือ กฎหมายลักษณะกู้หนี้ พ.ศ. 2188 โดยกฎหมายฉบับนี้จะมุ่งเน้นให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้โดยให้เจ้าหนี้ใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แทบจะอิสระเสรี แม้กระทั่งใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้ายก็ได้ เช่น จับลูกหนี้แช่น้ำ หรือตากแดด ก็ย่อมทำได้ ต่อมาจึงมีการยกเลิกกฎหมายฉบับนี้ด้วยเหตุที่ว่าเป็นการป่าเถื่อนและไร้มนุษยธรรมมากเกินไป และได้เกิดกฎหมายใหม่ขึ้นมาคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้ยืมเงิน ร.ศ. 110 (พ.ศ.2434) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ค่อย ๆ ยกเลิกวิธีการที่ทารุณโหดร้ายต่าง ๆ และมุ่งเน้นให้เจ้าหนี้หันมาใช้กระบวนการทางศาลในการลงโทษลูกหนี้แทนการกระทำที่ป่าเถื่อนดังเช่นเคย เพื่อให้กฎหมายของไทยนั้นก้าวทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ต่อมาก็เริ่มมีกฎหมายต่าง ๆ เกิดขึ้นมาใหม่เรื่อย ๆ เพื่อที่จะลดความป่าเถื่อนไร้อารยะธรรมลง เพื่อให้กฎหมายของไทยก้าวทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้วางหลักเกี่ยวกับเรื่องหนี้ไว้โดยเฉพาะแล้วในบรรพ 2 โดยกำหนดสิทธิของเจ้าหนี้และลูกหนี้เอาไว้ค่อนข้างที่จะชัดเจนและเป็นธรรม อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมา และมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีแพ่งประเภทต่าง ๆ บัญญัติไว้สำหรับ

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งประเภทต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะให้มีความเหมาะสมแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน เช่น กฎหมายวิธีวิธีพิจารณาคดีแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค เป็นต้น และมีกฎหมายที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้มากมายหลายประการ จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2557 ได้เกิดรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้รัฐธรรมนูญ ฉบับดังกล่าวถูกยกเลิกไป และเกิดกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ซึ่งก็ยังคงยึดหลักที่ว่ารักษาสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของปวงชนชาวไทยไว้เช่นเดิม²⁶ (ปัจจุบันกฎหมายรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2560 โดยยังคงยึดหลักสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันไว้เช่นเดิม)และในปัจจุบัน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการติดตามทวงถามหนี้โดยตรง คือ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยกฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของลูกหนี้ให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น แต่ผู้เขียนเห็นว่าในส่วนของการติดตามทวงถามหนี้บางประการนั้นเอื้อประโยชน์ให้แก่ลูกหนี้มากเกินไป ทำให้เจ้าหนี้เป็นฝ่ายเสียเปรียบ

2.2 หลักแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้

2.2.1 หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will)

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา คือหลักที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางหนี้ อยู่บนรากฐานของเจตนาบุคคล ซึ่งเจตนา นั้นถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดของสิทธิ หรืออาจกล่าวได้ว่าที่ใดไม่มีเจตนา ที่นั้นย่อมไม่มีสิทธิเกิดขึ้น²⁷ ซึ่งการมีเจตนาอยู่ภายใต้จิตใจของบุคคลใด ๆ หากยังไม่แสดงออกมานั้น ก็จะไม่ส่งผลทางกฎหมายต่าง ๆ เกิดขึ้น²⁸ แต่หากบุคคลใด ๆ แสดงสิ่งที่ตนคิดออกมาแล้ว ไม่ว่าจะด้วยวิธีการนิ่งเฉย หรือด้วยการกระทำต่าง ๆ ถ้าแสดงออกมาโดยรู้สำนึก ย่อมถือว่าบุคคลนั้น ๆ แสดงเจตนาแล้ว และถือว่าสมควรใจที่จะให้สิ่ง ๆ นั้นเกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นหากเป็นการแสดงเจตนาในการเข้าทำสัญญาต่าง ๆ ก็ย่อมถือ

²⁶ นววิธ ศรีจันทร์งาม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 15-19.

²⁷ ธรรม์อัทธน์ ธนทิพย์พันธ์. (2560). *แนวทางการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภค ยุคไทยแลนด์ 4.0*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. หน้า 13-14. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8422s/5.บทที่%202.pdf. [2563, 17 มีนาคม].

²⁸ “Essays law เว็บไซต์ข้อมูล LL.M” ,Facebook ,เผยแพร่เมื่อ 14 พฤษภาคม 2556. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://web.facebook.com/Essays.law/posts/575634202468495/?_rdc=1&_rdr. [2563,17 มีนาคม].

ว่าบุคคลนั้น ๆ สมควรใจที่จะให้เป็นไปตามเงื่อนไข ข้อกำหนด ข้อตกลง หรือข้อบังคับของสัญญา นั้น ๆ

2.2.2 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา คือการที่คู่สัญญาทุกฝ่ายมีอิสระที่จะตกลงทำสัญญากัน อย่างไรก็ตามก็ได้ ตกลงทำสัญญากันหรือไม่ก็ได้ การที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายตกลงทำสัญญากันอย่างใดแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญาทุกฝ่ายมีความประสงค์ที่จะกระทำการนั้น ๆ และยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ของสัญญานั้น ๆ ได้ หากคู่สัญญาฝ่ายใดเห็นว่าข้อสัญญาไม่เป็นธรรม หรือเป็นข้อสัญญาที่ถูกอีกฝ่ายเอาเปรียบมากเกินไป คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ทำสัญญาตั้งแต่แรก ดังนั้นเมื่อทุกฝ่ายตกลงทำสัญญากันแล้ว ก็ต้องถือว่าคู่สัญญาเห็นว่าข้อสัญญานั้น ๆ ยุติธรรมแล้ว และยินยอมที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของสัญญานั้น ๆ ด้วย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ เพราะในขณะที่ทำสัญญานั้น ไม่มีผู้ใดมาบังคับขู่เข็ญให้ทำสัญญา ทุกฝ่ายล้วนแสดงเจตนาโดยสมัครใจที่จะทำสัญญาตั้งแต่แรก ฉะนั้นหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อที่จะบังคับให้ผู้ผิดสัญญานั้นปฏิบัติตามสัญญา เรียกค่าเสียหาย หรือบอกเลิกสัญญาได้ แล้วแต่กรณี ฝ่ายที่ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำอันเป็นการผิดสัญญาของตนด้วย²⁹ เช่น นาย ก. ตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินจาก ธนาคาร ข. โดยทราบอัตราดอกเบี้ยหรือเงื่อนไขการผ่อนชำระตั้งแต่แรกแล้ว และได้ตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินกับธนาคาร ข. นาย ก. ย่อมมีหน้าที่จะต้องผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่ธนาคาร ข. กำหนดไว้ หากนาย ก. ผิดนัดผิดสัญญา ธนาคาร ข. ก็ย่อมมีสิทธิที่จะติดตามทวงถามหนี้กับนาย ก. เพื่อที่จะให้ชำระหนี้คืนแก่ตนได้ หรือหากธนาคาร ข. คิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่ตกลงกันไว้ในสัญญา นาย ก. ย่อมมีสิทธิที่จะไม่ชำระดอกเบี้ยในส่วนที่คิดเกินนั้นได้ เป็นต้น

2.2.3 หลักสุจริต (Good Faith)

คำว่า “หลักสุจริต” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ในการใช้สิทธิของตนก็ดี การชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”³⁰ ซึ่งคำว่าสุจริต หมายความว่า ความประพฤติโดยชอบ โดยสุจริตใจ จริงใจ บริสุทธิ์ใจ³¹ โดยคำว่าสุจริตนั้นมีมาตั้งแต่สมัยกฎหมาย

²⁹ สุริย์ ชัยรูป. (2553). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการผิดนัดชำระและการติดตามหนี้เงินกู้ยืมในระบบสถาบันการเงิน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี. หน้า 19-21. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/2613/6/6chap2.pdf>. [2563, 17 มีนาคม].

³⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (ลักษณะ 1 บทเปิดเสร็จทั่วไป) มาตรา 5.

³¹ *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. “สุจริต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.royin.go.th/dictionary/>. [2563, 20 มีนาคม].

โรมัน ในภาษาละตินเรียกว่า bona fides แปลว่า ความซื่อสัตย์หรือสัจจะที่ดี³² หลักสุจริตถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของระบบกฎหมายทุก ๆ ประเภทเลยก็ว่าได้ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ด้วย ดังนั้นการที่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือผู้ทวงถามหนี้ จะใช้สิทธิใด ๆ ของตนหรือกระทำการใด ๆ ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักสุจริตด้วย ทุกฝ่ายจะต้องมีความสุจริตใจต่อกัน ฝ่ายเจ้าหนี้ก็ต้องไม่เอาเปรียบลูกหนี้มากจนเกินไป และฝ่ายลูกหนี้ก็ต้องมีความสุจริตใจต่อเจ้าหนี้ด้วยเช่นกัน ยืมเงินเขาไปเท่าไรก็ต้องคืน ไม่ควรหาช่องว่างของกฎหมายในการหลบหนีไม่ชำระหนี้ จึงจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จากหลักแนวคิดพื้นฐานทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลูกหนี้มีสิทธิที่จะตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินกับเจ้าหนี้หรือไม่ทำก็ได้ ไม่มีใครบังคับ หากลูกหนี้ตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินกับเจ้าหนี้ ย่อมถือว่าลูกหนี้สมัครใจที่จะยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ของสัญญานั้น ๆ แล้ว ไม่ว่าจะป็นเงื่อนไขการผ่อนชำระ หรือดอกเบี้ยจะมากน้อยเพียงใด และคู่สัญญาจะต้องมีความสุจริตใจให้แก่กัน คู่สัญญามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา เช่น ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หรือเจ้าหนี้ทวงถามหนี้ก่อนถึงกำหนดที่ตกลงกันไว้ คู่สัญญาอีกฝ่ายย่อมมีสิทธิที่จะไม่ทำตาม หรือบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญาได้

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาเกี่ยวกับวิธีการติดตามทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการติดตามหนี้ พ.ศ. 2558 ครั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องและมีแนวคิดที่สอดคล้องกับสารนิพนธ์ฉบับนี้ โดยผู้เขียนเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องและมีแนวคิดที่สอดคล้องกับสารนิพนธ์ฉบับนี้มากที่สุดดังต่อไปนี้

ในการชำระหนี้ ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ นั้น ๆ กล่าวคือ ตกลงกันไว้อย่างไร ก็ต้องเป็นไปตามนั้น การชำระหนี้ที่ผิดไปจากที่ได้ตกลงกันไว้ของคู่สัญญา ฝ่ายเจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ และจะถือว่ายังมีได้มีการชำระหนี้ นั้นเลย³³ ซึ่งจะเห็นได้ว่าลูกหนี้มีหน้าที่

³² อาจารย์วรณาริ สิงห์โต. “หลักสุจริต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.stou.ac.th/schools/slwt/upload/ex40701-1.pdf>. [2563, 20 มีนาคม].

³³ ศูนย์กฎหมายแพ่ง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (2562). *สรุปสาระสำคัญจากสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ปัญหาทางทฤษฎีของกฎหมายลักษณะหนี้”*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.law.tu.ac.th/summary_seminar_obligations/. [2563, 15 มกราคม].

ต้องชำระหนี้ตามที่ตกลงกันไว้กับเจ้าหนี้ หากลูกหนี้ไม่ชำระ เจ้าหนี้ก็ย่อมมีสิทธิที่จะติดตามทวงถามหนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้

ในการบริหารจัดการฐานข้อมูลลูกหนี้เพื่อแก้ปัญหาตามลักษณะการเป็นหนี้ในระบบสามารถแบ่งลูกหนี้ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มที่ยืมเงินเนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง เช่น ต้องลงทุนในการค้าขาย ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน เป็นต้น 2.) กลุ่มที่ยืมเงินเนื่องจากมีภาระหนักทางบ้าน เช่น ใช้จ่ายภายในบ้าน ผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ฯลฯ ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น ภาครัฐควรที่จะให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการทำสัญญาเงินกู้ ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การวางแผนการใช้นี้ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ให้ความรู้ประชาชนว่าไม่ควรกู้หนี้ยืมสินไปจ่ายหนี้เก่า ทำให้หนี้สินไม่มีวันหมดไปยิ่งจะพอกพูนมากขึ้นไปเรื่อย ๆ และที่สำคัญต้องเริ่มต้นจากรัฐบาลที่จะต้องแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้ได้ จึงจำทำให้ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้ มีเงินมาชำระหนี้ และปลดหนี้ได้ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาการเป็นหนี้ของประชาชนได้³⁴

ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขมากมายหลายประการ ตั้งแต่การตีความของหนี้ประเภทต่าง ๆ ว่าหนี้ประเภทใดบ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 นั้นค่อนข้างไม่ชัดเจน ตลอดจนวิธีการติดตามทวงถามหนี้ของฝ่ายเจ้าหนี้หรือผู้ทวงถามหนี้ที่ค่อนข้างที่จะไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายเจ้าหนี้ ซึ่งถึงแม้ว่าฝ่ายเจ้าหนี้จะอยู่ในฐานะที่มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจมากกว่าลูกหนี้ก็ตาม แต่กฎหมายก็จำต้องไม่ให้ความคุ้มครองแก่ฝ่ายลูกหนี้มากเกินไป จนกลายเป็นการจำกัดสิทธิในการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายของฝ่ายเจ้าหนี้ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายเจ้าหนี้ เช่นกรณีที่มีฉ้อฉลปลอมตัวเป็นผู้ติดตามทวงถามหนี้ไปแสดงตัวต่อลูกหนี้แต่มิได้แสดงถึงหลักฐานการมอบอำนาจจากเจ้าหนี้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด และลูกหนี้หลงเชื่อ ชำระหนี้ให้แก่ผู้นั้นไปโดยสุจริต กฎหมายฉบับนี้จะถือว่าลูกหนี้ชำระหนี้โดยชอบแล้ว แม้เจ้าหนี้จะยังมีได้รับชำระหนี้ที่นั่นเลยก็ตาม ซึ่งทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบเป็นอย่างมาก อีกทั้งตัวลูกหนี้เองย่อมสมควรที่จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงระมัดระวังรอบคอบในการชำระหนี้ด้วย การกระทำเช่นนี้ลูกหนี้ย่อมมีส่วนผิดเช่นกัน แต่กลายเป็นว่าฝ่ายเจ้าหนี้เดือนร้อนอยู่ฝ่ายเดียวทั้ง ๆ ที่แทบจะไม่ได้ทำอะไรผิดเลย

กรณีนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ในการติดตามทวงถามหนี้ ห้ามผู้ทวงถามหนี้

³⁴ วัชรศรี เฉลิมสุขสันต์. (2558). *การบริหารจัดการฐานข้อมูลลูกหนี้เพื่อแก้ปัญหาตามลักษณะการเป็นหนี้ในระบบ*. งานนิพนธ์บริการธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสาธารณะ, วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า ,112-134.

หรือเจ้าหน้าที่แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดกับลูกหนี้ว่าจะทำให้ลูกหนี้เชื่อได้ว่าจะถูกดำเนินคดี หรือจะถูกยึด หรืออาชัทรพย์ หรือเงินเดือน ซึ่งตามหลักแล้ว การดำเนินคดีกับลูกหนี้ นั้น ถ้าลูกหนี้ผิดนัดผิดสัญญา เจ้าหน้าที่ย่อมมีอำนาจตามกฎหมายที่จะสามารถกระทำได้อยู่แล้ว เจ้าหน้าที่ย่อมมีสิทธิที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้ การที่เจ้าหน้าที่ขู่ว่าจะฟ้องคดี ไม่ว่าจะฟ้องจริง ๆ หรือไม่ก็ตาม ย่อมทำให้ลูกหนี้เกรงกลัวต่อกฎหมายและมีโอกาสที่จะชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหน้าที่มากขึ้น ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ขู่ฟ้องแต่ไม่ได้ฟ้องลูกหนี้ไปซะทุกรายนั้นอาจเป็นเพราะว่าความคุ้มค่าในการฟ้องร้องดำเนินคดี นั้นบางรายมีหนี้ที่ไม่มาก ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีตลอดจนไปถึงการบังคับคดีซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงพอสมควร หรือการที่เจ้าหน้าที่ไม่ฟ้องอาจจะอยากรักษาความสัมพันธ์กับลูกหนี้ต่อไปก็ได้ แต่กฎหมายกลับมากำหนดเช่นนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่เดือดร้อนเป็นอย่างมาก และที่สำคัญลูกหนี้สามารถใช้ออกกฎหมายกลั่นแกล้งเจ้าหน้าที่ได้ คือถ้าเจ้าหน้าที่ขู่ว่าจะฟ้องแล้วก็ต้องฟ้องจริง ๆ หากเพียงขู่ว่าจะฟ้องลูกหนี้อาจใช้กฎหมายข้อนั้นไปร้องเรียนกลั่นแกล้งเจ้าหน้าที่ได้ ประกอบกับยังมีโทษทางกฎหมายที่สูงเกินไปอีกด้วย กลับกลายเป็นว่ากฎหมายเปิดช่องให้ลูกหนี้แกล้งเล่นงานเจ้าหน้าที่ได้โดยง่าย ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดมาเช่นนี้ เป็นการเปิดทางให้ลูกหนี้ที่เจตนาไม่สุจริตกระทำให้เจ้าหน้าที่เสียเปรียบได้ ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับชำระหนี้คืนนั้นก็เสียเปรียบมากพออยู่แล้ว ลูกหนี้ยังสามารถใช้กฎหมายฉบับนี้กลั่นแกล้งเจ้าหน้าที่ได้สารพัด หรือในกรณีที่กฎหมายฉบับนี้ไม่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ติดตามทวงถามหนี้กับบุคคลอื่นและบุคคลในครอบครัวของลูกหนี้ ทำได้เพียงแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ได้เท่านั้น ก็ย่อมเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะได้รับชำระหนี้คืน หากกฎหมายเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ทวงถามหนี้กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ได้ ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ เพราะกฎหมายสามารถให้บุคคลชำระหนี้แทนกันได้(เช่นพ่อแม่อาจจะอาจอยากชำระหนี้แทนลูกก็ได้) ดังนั้นจึงสมควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ให้มีความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มิใช่มุ่งเน้นคุ้มครองแต่เพียงลูกหนี้ที่อยู่เพียงฝ่ายเดียว³⁵

จากพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 หากมีการปรับใช้กฎหมายฉบับนี้ไปในทางลบ โดยเฉพาะลูกหนี้ที่ฉวยโอกาสหลีกเลี่ยงการชำระหนี้จากเจ้าหน้าที่ หรือนำกฎหมายฉบับนี้มาขู่หรือดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ในบางกรณีเจ้าหน้าที่อาจไม่ได้กระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

³⁵ กัญญ์กัญญ์ วิเศษสิงห์. (2560). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ผู้มีเงินนอกระบบ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า ๗, 178-205.

หรือไม่เป็นธรรม การเปิดช่องให้มีโทษความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญามากขนาดนี้ อาจเป็นการสร้างภาระให้กับเจ้าหน้าที่มากจนเกินไป อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น³⁶

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายเกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ในส่วนของวิธีการติดตามทวงถามหนี้นั้น มุ่งเน้นแต่เพียงคุ้มครองฝ่ายลูกหนี้ ฝ่ายเจ้าหน้าที่เสียประโยชน์เป็นอย่างมาก ผู้ที่ยืมเงินผู้อื่นไปแล้วผิดนัดชำระหนี้กลับมีกฎหมายคุ้มครองมากมาย ผู้ที่ให้ผู้อื่นยืมเงินไปแล้วไม่ได้คืนกฎหมายกลับไม่ค่อยให้ความสำคัญคุ้มครองมากเท่าใดนัก อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดข้อห้ามมากมายในการติดตามทวงถามหนี้ ซึ่งค่อนข้างที่จะไม่เป็นธรรมกับฝ่ายเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก อันจะเห็นได้ว่ายังไม่มีความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

³⁶ นิติ เนื่องจำนงค์. (2558). *การทวงถามหนี้ที่เจ้าหน้าที่ต้องรู้ภายใต้กฎหมายใหม่*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.spu.ac.th/law/files/2015/09/การทวงถามหนี้ที่เจ้าหน้าที่ต้องรู้ภายใต้กฎหมายใหม่.pdf>. [2563, 9 มิถุนายน].